

А.І. Яковлев, д.е.н., проф., зав. кафедрою економіки і маркетингу, НТУ «ХП»

О.Є. Шаповалов, магістрант

РЕЗЕРВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ

У теперішній час в Україні не вистачає коштів для інноваційної діяльності. Суттєву роль у цьому може зіграти залучення кредитів.

Найбільш прийнятною формою фінансування інвестиційно-інноваційних процесів є кредит. У світовій практиці спостерігається наявність прямого зв'язку між обсягом кредиту і залученням інвестицій. Суттєве значення має державне регулювання інвестицій, раціональне сполучення ринкових та централізованих механізмів. Воно полягає у наданні пільгових кредитів, використанні механізму, який компенсує банкам надання дешевих кредитів. Відповідно будується система встановлення відсотків за кредит.

Подібні пропозиції розглянуті, наприклад в [1], [2], [3, с. 3-16] та ін. Зокрема В.С. Марцин розглянув питання про необхідність змінення банками відсотку за кредит з метою закріплення та залучення клієнтів. Однак, конкретних рекомендацій, в яких межах змінювати банківську ставку, він не наводить. Більш конкретним виглядає аналіз А.А. Чухно, в якому розглядаються тенденції змінення середньозваженої ставки рефінансування. Однак подібні рекомендації не дозволяють виконати відповідні розрахунки у даному напрямку.

Виконаний нами аналіз дозволив встановити 16 факторів, що впливають на величину позичкового відсотку у практиці фінансово-кредитної діяльності економічно розвинутих країн. До них відносяться: 1. Ефект від розробки та реалізації нововведень. 2. Витрати на створення та освоєння нового продукту. Їх зниження у порівнянні з розрахунковою величиною є підґрунтям для зменшення чисельної величини позичкового відсотку. 3. Строк виконання розробки та її освоєння. 4. Строк повернення кредиту. 5. Попит на позичкові кошти. 6. Пропозиції капіталу. 7. Частка самофінансування нововведень. 8. Прибуток банку. 9. Податкова політика. 10. Рівень економічного стану держави. 11. Стан бюджету країни. 12. Інфляційні процеси. 13. Ступінь ризику. 14. Надійність позичальників. 15. Кошти іноземних партнерів. 16. Величина валютних надходжень.

Однак врахування усіх факторів, які перелічені вище, призводить до побудування надто складної моделі. Слід врахувати також, що у порівнянні з економічно розвинутими країнами фінансова-кредитний механізм в Україні ще не відпрацьований на тому ж рівні. Тому, наприклад, вплив таких факторів, як кошти іноземних інвесторів, зростання самостійності банків врахувати важко. Виходячи з реалій, приймаємо до уваги такі фактори. Перший – ефект від реалізації інвестиційно-інноваційних проектів у вигляді величини залишкового прибутку. Другий – фактичні витрати на розробку та освоєння нововведень. Третій – строк виконання заходу. Четвертий – питома вага власних коштів у загальному обсязі витрат. П'ятий – валютні надходження від реалізації інвестицій. Відібрані фактори, на нашу думку, досить повно характеризують вплив відповідних заходів на величину позичкового відсотку.

Потребує подальшого розвитку теорія і практика фінансування інвестиційно-інноваційних заходів, стимулювання використання позичкових коштів, а потребує також обґрунтування чисельної величини кредитної ставки.

У світі середній рівень відсоткової ставки за кредит коливається у

межах 10-15 відсотків. З метою відбору для фінансування у банках України ефективних проектів, залучення іноземних інвесторів, пропонується встановити середню облікову ставку на рівні 15 відсотків. Її диференціацію з урахуванням стимулювання при поліпшенні показників інвестиційно-інноваційних заходів, що очікувалися, та штрафних санкцій при їх зниженні рекомендується встановити у діапазоні від 9 відсотків (нижня границя) до 21 відсотка (верхня границя) з розкидом шкали відсоткової ставки на 0,5 відсотка. Подальше збільшення верхньої межі позичкового відсотка приведе до зменшення попиту на кредити, а зменшення величини нижньої границі – до зниження прибутковості в діяльності банківських установ та зменшення стимулів позичальників у відношенні ефективного використання кредитів. Подібні пропозиції відносяться до функціонування державних банків. Однак на запропонованій основі можуть бути розроблені системи стимулювання при наданні кредитів на ефективні розробки і для комерційних банків.

При побудові відповідної економіко-математичної моделі слід врахувати імовірнісний характер результатів інвестиційно-інноваційної діяльності. У цьому зв'язку слід врахувати ступінь ризику їх досягнення шляхом визначення різниці між чисельними фактичними та очікуваними величинами аналізованих показників. На цій основі визначаються коефіцієнти ризику відносно досягнення очікуваних результатів за обраними п'ятьма факторами. Відповідне рівняння виглядає як

$$\% r = a_0 + a_1 K_T + a_2 K_B + a_3 K_{\Pi} + a_4 K_{BK} + a_5 K_{BH} \quad (1)$$

де: % r – відсоткова ставка за кредит на основі запропонованого підходу; $a_0, a_1, a_2, a_3, a_4, a_5$ – параметри функції; коефіцієнти ризику за параметрами: K_T – строки виконання заходу, K_B – витрати на його здійснення, K_{Π} – одержаний прибуток, K_{BK} – питома вага самофінансування заходу, K_{BH} – величини валютних надходжень. На основі аналізу двадцяти чотирьох інноваційно-інвестиційних проектів в Україні одержано наступне рівняння:

$$\% r = 0,15 + 0,037 K_T + 0,1502 K_B + 0,00756 K_{BK} \quad (2)$$

В даному випадку ряд показників корелюються між собою, тому вони виключаються з моделі.

Практичні розрахунки підтвердили, що при ефективному проведенні інвестиційно-інноваційних заходів величина економії коштів по виплатах відсотків за кредит, розрахованих на основі запропонованого підходу, може скласти до 10-12 відсотків від розміру розрахункового прибутку відповідних організацій або суттєву суму.

Запропонований підхід розширює межі виконання кредиту в Україні, який раніше розповсюдження переважно на об'єкти капітального будівництва.

Список літературних джерел: 1. Сергеев И.В. Организация и финансирование инвестиций / И.В. Сергеев И.И. Вертинникова. – М.: Финансы и статистика, 2000. 2. Марцин В.С. Пріоритетні напрями взаємовідносин клієнт-банк та особливості їх регулювання / В.С. Марцин // Фінанси України. – К.: Мінфін України, №7, 2007, с. 106-112. 3. Чухно А.А. Природа сучасних грошей, кредиту та кредитно-грошової політики / А.А. Чухно. – К.: Мінфін України, №1, 2007, с. 3-16. 4. Бачкай Т. Хозяйственный риск и методы его измерения / Т. Бачкай, д. Мессена и др. Пер. с венгерского. – М.: Экономика, 1979.